

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ให้ความสำคัญต่อเรื่องสิทธิ โอกาส และความเสมอภาคของประชาชน ตามมาตราที่ 30 ระบุไว้ว่า บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติ โดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคลฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้สำหรับสิทธิและ โอกาสทางการศึกษา ของประชาชนนั้น รัฐธรรมนูญกำหนดให้รัฐ ต้องจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี อย่างมีคุณภาพ ไม่คิดค่าใช้จ่าย และเสมอภาค เท่าเทียมกัน ให้กับประชาชนอย่างทั่วถึง ไม่เว้นแม้แต่ผู้ยากไร้ ผู้พิการ หรือทุพพลภาพ ผู้รับการศึกษา ต่างก็มีสิทธิและ โอกาสในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ ด้วยรูปแบบที่เหมาะสม กับความสามารถของบุคคลนั้น ตามมาตราที่ 5 แห่งพระราชบัญญัติการจัดการการศึกษาสำหรับ คนพิการ พ.ศ. 2551 โดยนิยาม “คนพิการ” ตามมาตราที่ 3 แห่งพระราชบัญญัติเดียวกันนี้ หมายรวมถึง บุคคลซึ่งมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวัน หรือเข้าไปมีส่วนร่วม ทางสังคม เนื่องจากมีความบกพร่องทางการเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว การสื่อสาร จิตใจ อารมณ์ พฤติกรรม สติปัญญา การเรียนรู้ หรือความบกพร่องอื่นใดประกอบกับมีอุปสรรค ในด้านต่างๆ และมีความต้องการจำเป็นพิเศษทางการศึกษาที่จะต้องได้รับความช่วยเหลือด้านหนึ่ง ด้านใด เพื่อให้สามารถปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวัน หรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมได้ อย่างบุคคลทั่วไป ทั้งนี้ ตามประเภทและหลักเกณฑ์ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการประกาศ กำหนด

คนพิการ หรือบุคคลที่มีความต้องการความจำเป็นพิเศษ ได้รับการแบ่งประเภทตาม กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการรับรองบุคคลของสถานศึกษาว่าเป็นคนพิการ พ.ศ. 2548 ออกเป็น 9 ประเภท ได้แก่ บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็น บุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน บุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา บุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพ บุคคลที่มีความบกพร่องทางการพูดและภาษา บุคคลที่มีปัญหาทางพฤติกรรม หรืออารมณ์ บุคคลออทิสติก บุคคลพิการซ้อน และบุคคลที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ ซึ่งบุคคลประเภทสุดท้าย

ต้องเรียนร่วมในโรงเรียนทั่วไปตามปกติ จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนค่อนข้างต่ำ เนื่องจากความคิดปกติทางกระบวนการรับรู้ทางสมอง ทำให้ความสามารถในการรับรู้ การเรียบเรียง การแปลความข้อมูลที่ได้รับ และการประมวลผลข้อมูลเพื่อส่งออกหรือตอบกลับเสียไป จึงแสดงออกมาให้เห็นเป็นความบกพร่องของความสามารถด้านภาษา รวมถึงการมีปัญหาในการคิดคำนวณทางคณิตศาสตร์ ทำให้ไม่สามารถเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพ

นพ.ชาญวิทย์ พรนภดล สาขาวิชาจิตเวชเด็กและวัยรุ่น จากโรงพยาบาลศิริราช (อัจฉรา หาฤกษ์, 2551) ได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ที่กำลังเพิ่มจำนวนสูงขึ้น โดยในปัจจุบันมีเด็กไทย ประมาณ 1 แสนคนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ ว่าการวินิจฉัยความบกพร่องนั้น ถือว่าเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้เป็นเด็กมีสติปัญญาปกติ เพียงแต่ประสิทธิภาพการเรียนต่ำกว่าปกติเท่านั้น แม้จะไม่หายขาด 100 เปอร์เซ็นต์ แต่เด็กก็สามารถอยู่ร่วมในสังคมและเรียนหนังสือได้ โดยอาจจะเรียนเกาะกลุ่มร่วมกับเด็กปกติ ซึ่งเด็กจะมีความสุขหรือรู้สึกดีกับตัวเองว่าเหมือนกับเด็กปกติ แต่ถ้าผู้ปกครอง ครู และบุคคลรอบข้างยังมัวแต่มีความรู้สึกที่ไม่ดีว่าเด็กอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ เด็กกลุ่มนี้เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ เขาจะตระหนักได้ในข้อดีของตัวเอง และรู้สึกคุณค่าในตนเองต่ำกว่าที่ควรจะรู้สึก นั้นแสดงให้เห็นว่าสิ่งที่มีมักจะเกิดขึ้นมาควบคู่กับภาวะความบกพร่องของเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ คือ ปัญหาทางอารมณ์และพฤติกรรมในเรื่องของการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ ซึ่งเกิดจากการประเมินของคนรอบข้างและตัวเองว่า “โง่” “เรียนอ่อน” “หัวขี้เลื่อย” ทำให้เด็กเกิดความสงสัยในความสามารถของตนเอง มีการเห็นคุณค่าในตนเอง ความเชื่อมั่นในตนเอง และความเคารพในตนเองในเกณฑ์ต่ำกว่าเด็กปกติ

การเห็นคุณค่าในตนเองจัดว่ามีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรรมการเรียนรู้ของเด็ก เพราะเมื่อเด็กไม่เห็นคุณค่าของตนเอง ไม่เคารพนับถือตนเอง สิ่งที่จะแสดงออกในการจัดการเรียนรู้ หรือการทำกิจกรรมในห้องเรียน คือ บอกกับตนเอง และผู้อื่นว่า “ทำไม่ได้” อาจเลื่องงานและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ และบ่อยครั้งที่เด็กที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำจะแสดงอารมณ์รุนแรงออกมาซึ่งนำไปสู่การทะเลาะเบาะแว้ง สิ่งนี้แสดงให้เห็นถึงความต้องการของเด็ก ที่ต้องการจะเป็นที่สนใจเมื่อเกิดปัญหา (LD online, 2003) Peck (1985) ทำการศึกษาแล้วพบว่า ในเมือง Los Angeles ประเทศสหรัฐอเมริกา นักเรียนอายุต่ำกว่า 15 ปีที่ได้รับการวินิจฉัยว่ามีปัญหาทางการเรียนรู้ ในช่วง 3 ปี จำนวนกว่า 50% ฆ่าตัวตาย Johnson (2005) เขียนเป็นบทความสรุปว่า นักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้มีความเสี่ยงสูงที่จะมีปัญหาทางสุขภาพจิตควบคุม การวินิจฉัยและให้ความช่วยเหลือโดยเร็ว จะช่วยพัฒนาความมั่นใจในตนเอง และ ศักยภาพของนักเรียน ได้อย่างมากมาย ซึ่งเปิดโอกาสให้พวกเขาก้าวเข้าสู่สังคมการศึกษาและการทำงานต่อไปได้

การเห็นคุณค่าในตนเอง (Self-esteem) เป็นความรู้สึกของมนุษย์ที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า มีความเข้มแข็ง มีสมรรถภาพ (Maslow, 1970) ประเมินคุณค่าตนเองจากการยอมรับจากสังคมรอบข้าง ได้แก่ ครอบครัว กลุ่มเพื่อน ครูอาจารย์ และอื่นๆ ผนวกกับความสามารถที่จะกระทำสิ่งต่างๆ ให้ประสบความสำเร็จตามศักยภาพ และความคาดหวังของตนเองอย่างเชื่อมั่นในตนเองเคารพนับถือยอมรับตนเองและผู้อื่น เข้าใจในข้อจำกัดและไม่เปรียบเทียบตนเองกับผู้อื่น เห็นความสำคัญของตน และมีชีวิตอยู่อย่างมีเป้าหมาย ถือเป็นปัจจัยพื้นฐานของการให้ศักยภาพของบุคคลเพื่อดำรงชีวิต สำหรับพัฒนาการของเด็ก การเห็นคุณค่าในตนเองมีความสำคัญมากเพราะเป็นพื้นฐานในการมองประสบการณ์ชีวิตที่ผ่านมาได้อย่างถูกต้อง และไม่บิดเบือน รวมทั้งพร้อมที่จะเผชิญหน้ากับอนาคตได้อย่างเข้มแข็ง พร้อมที่จะรับเอาสิ่งดีๆ เข้ามาในชีวิต ในทางกลับกัน ทางกรมแพทย์ระบุว่า การเห็นคุณค่าในสัมพันธภาพอย่างชัดเจนกับภาวะซึมเศร้าในบุคคล (สุวรรณณี พุทธิศรี และ ชัชวาล ศิลปะกิจ, 2541) สำหรับเด็กและเยาวชนในวัยเรียน การเห็นคุณค่าในตนเองส่งผลต่อการเรียนรู้ด้วย นักเรียนที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ มักจะมีความขี้ขลาดในด้านการเรียน ความสำเร็จด้านวิชาการมักต่ำ และไม่เชื่อในความสามารถของตนเอง (พลนุช พุ่มไสว, 2543)

การเห็นคุณค่าในตนเองพัฒนาจากการอบรมเลี้ยงดู สภาพแวดล้อมต่างๆ ในครอบครัว กลุ่มเพื่อน ครู และสภาพแวดล้อมในโรงเรียนสามารถช่วยเสริมสร้างความรู้สึกที่มั่นคงในการรักตนเอง มี อัตมโนทัศน์ (Self-concept) ที่ดีเกี่ยวกับตนเองได้ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการเสริมสร้างให้นักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ได้ใช้ศักยภาพเต็มที่โดยพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเอง ตามที่ระบุในจุดหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 จะช่วยทำให้นักเรียนมีความมั่นใจในตนเอง และกล้าที่จะกระทำกิจกรรมในการเรียนอื่นๆ นอกเหนือจากวิชาที่เขามีความบกพร่อง เพื่อให้เด็กรู้สึกว่าคุณค่าตนเองมีข้อดีและมีความสามารถ ทำให้เกิดความพยายามที่จะพัฒนาตนเองให้เต็มศักยภาพ ครูผู้สอนจึงจำเป็นต้องหาวิธีการ หรือกิจกรรมต่างๆ เข้ามาเสริมความมั่นใจในตนเองของเด็ก อันจะช่วยพัฒนาทักษะทางสังคม การเคลื่อนไหว ปรับปรุงสภาพจิตใจและสร้างความเชื่อมั่นแก่เด็ก ซึ่งส่งผลให้เกิดการเห็นคุณค่าในตนเองสูงขึ้น ดังเช่นกิจกรรมละครบำบัด

ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ได้มีการนำกิจกรรมละครมาประยุกต์ใช้มานานแล้ว ด้วยเหตุที่ละครส่งเสริมการแสดงออกและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของเด็ก (ฉวีวรรณ กินาวงศ์, 2524) โดยนำกิจกรรมการละคร หรือนาฏศิลป์มาประกอบการสอนในระดับประถมศึกษา เช่น การเล่านิทาน ละครหุ่น ละครใบ้ การแต่งเรื่องราวเพื่อนำมาแสดงหน้าชั้นเรียน การแสดงบทบาทสมมติ การแสดงละครที่ไม่มีการเตรียมการมาก่อน ละครเพลงประกอบการเต้น ละครเวทีสำหรับเด็ก

เรียกรวมได้ว่า “ละครสร้างสรรค์” แต่การละครที่นำมาใช้นั้น มีวัตถุประสงค์ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และได้รับความเพลิดเพลิน แต่กิจกรรมละครบำบัด (Dramatherapy) จะเป็นการนำเทคนิคการจัดกิจกรรมการแสดงมาใช้ในการพัฒนาและบำบัดบุคคล ซึ่งสามารถใช้ได้ทั้งในสถานพยาบาล เรือนจำ สำนักงาน และสถานศึกษา มีการจัดกิจกรรมได้หลายรูปแบบ เช่น การแสดงบทบาทสมมุติ เกมละคร ละครใบ้ ละครหุ่นมือ และเทคนิคการแสดงอื่นๆ ที่ไม่ได้เตรียมการมาก่อน สามารถประยุกต์ใช้กิจกรรมเฉพาะบุคคล หรือกลุ่มก็ได้ โดยมีจุดประสงค์ให้บุคคลที่ทำการกิจกรรมได้ปลดปล่อยอารมณ์ที่มีความรุนแรงอยู่ให้ลดลง แก้ปัญหาได้ มีความเข้าใจในความจริงของชีวิต บำบัดอาการเจ็บป่วยและความบกพร่องให้ดีขึ้น แต่ผู้สอนไม่ได้มุ่งเป้าไปที่การพัฒนาด้านการเห็นคุณค่าในตนเอง หรือความเชื่อมั่นในตนเองแต่อย่างใด

เนื่องจาก การเล่นสมมติ ซึ่งถือเป็นจินตนาการทางการละคร ก็เป็นธรรมชาติอย่างหนึ่งของเด็กอยู่แล้ว ถือเป็นความต้องการอย่างหนึ่งของมนุษย์ในวัยเด็ก (สุนันทินี จันทรทิพย์, ม.ป.ป.) อีกทั้งกิจกรรมละครยังมีประโยชน์ต่อการสอน คือ ให้เด็กเรียนอย่างเพลิดเพลิน สร้างสรรค์ พร้อมกับได้รู้จักและฝึกฝนการใช้ภาษาของตน ซึ่งเป็นความบกพร่องที่มีอยู่ในเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ พร้อมกันนี้กิจกรรมละครยังเน้นให้เกิดความเข้าใจชีวิต และปลดปล่อยอารมณ์ออกมา สำหรับเด็กที่เห็นคุณค่าในตนเองต่ำ ซึ่งมักจะเกิดตัวเองหรือไม่แสดงอารมณ์ที่แท้จริง ออกมานั้น ถือเป็นโอกาสอันดีในการปลดปล่อยได้ ช่วยในเรื่องของความกล้าแสดงออก ทำให้เด็กเข้าใจตนเองว่าแม้จะมีปัญหาทางด้านวิชาการ การอ่าน การเขียน หรือการคิดคำนวณ ก็ตาม แต่เด็กก็สามารถที่จะประกอบกิจกรรมอื่นๆ ซึ่งตนเองมีศักยภาพสูงได้ เมื่อเกิดความภาคภูมิใจในสิ่งที่ตนเองสามารถทำได้ เห็นคุณค่าในตนเองแล้ว เด็กก็จะไม่เลิกล้อออกจากสังคม ซึ่งในเด็กวัยนี้เวลาส่วนใหญ่จะอยู่ที่สังคมครอบครัว และสังคมการศึกษา เด็กควรจะไม่หนีเรียน เข้ากลุ่มกับเพื่อน และครูมากขึ้น เพราะเขาไม่รู้สึกล้อกว่าอีกต่อไป ดังที่กล่าวมาข้างต้น กิจกรรมละครบำบัดจึงมีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาโดยสร้างความคุ้นเคยกับนักเรียนในสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย และสังเกตพฤติกรรมในห้องเรียน จนพบว่านักเรียนมีความยุ่งยากในการเรียน และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ แม้ว่าสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาจะดี มีสิ่งอำนวยความสะดวกครบครัน ครูผู้สอนมีความรู้และเอาใจใส่ในการสอน รวมทั้งนักเรียนยังได้รับการเรียนเสริม โดยเข้าร่วมกับโครงการแก้ไขปัญหาทางการเรียนของสถานศึกษาเองผนวกกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนแล้ว ทราบว่านักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีปัญหาทางการเรียนรู้ ซึ่งได้รับการวินิจฉัยโดยแพทย์แล้ว และพฤติกรรมในห้องเรียนของนักเรียนนั้น แสดงให้เห็นว่านักเรียนมีปัญหาในการเข้าร่วมกิจกรรม

ทางการเรียน นักเรียนจะไม่อาสาตอบคำถาม หรือเสนอแนะความคิดเห็นเมื่อต้องทำแบบฝึกหัดเป็นกลุ่ม และบางครั้งก็ไม่ได้รับการยอมรับจากเพื่อน ถูกล้อเลียน ทำให้มีท่าทางซึมเศร้า ไม่สนใจเรียน และกล่าวถึงตนเองในทางไม่ดี ไม่เชื่อว่าตนเองมีความสามารถในการทำสิ่งต่างๆ หรือไม่มีความเห็นเกี่ยวกับตนเอง ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะใช้กิจกรรมละครบำบัดเพื่อพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ เป็นการเสริมควบคู่ไปกับการพัฒนาศักยภาพทางการเรียน ให้นักเรียนมีการเห็นคุณค่าในตนเอง อันเป็นสิ่งสำคัญอย่างมาก เพราะนักเรียนจะได้กล้าเข้าร่วมกิจกรรมทางการศึกษาอื่นๆ และเปิดใจที่จะศึกษาเล่าเรียนมากขึ้น เมื่อมีเป้าหมายและเข้าใจศักยภาพของตนเอง

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาผลการใช้กิจกรรมละครบำบัดที่มีต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้

2.2 เพื่อศึกษาความถี่การเกิดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์เนื่องมาจากการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำในห้องเรียนในระยะก่อน ระหว่างทดลอง และระยะหลังการใช้กิจกรรมละครบำบัด

3. ขอบเขตของการวิจัย

3.1 กลุ่มเป้าหมาย

นักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น (ศึกษาศาสตร์) ระดับประถมศึกษาที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552 จำนวน 3 คน ที่ได้รับการคัดกรองและวินิจฉัยโดยแพทย์ผู้เชี่ยวชาญแล้ว และได้เข้าร่วมกับโครงการแก้ไขปัญหาทางการเรียนของโรงเรียน

3.2 ตัวแปรที่ศึกษา

3.2.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ การใช้กิจกรรมละครบำบัด

3.2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ การเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้

3.3 เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ กิจกรรมละครบำบัด รวมทั้งสิ้น 15 กิจกรรม ดังนี้

3.3.1 กิจกรรมที่ 1 มารู้จักกันเถอะ

3.3.2 กิจกรรมที่ 2 สำรวจตัวเอง

- 3.3.3 กิจกรรมที่ 3 หน้าใหญ่ หน้าเล็ก หน้าหนู
- 3.3.4 กิจกรรมที่ 4 เงาของฉัน
- 3.3.5 กิจกรรมที่ 5 แปลงร่างเป็นผู้วิเศษ
- 3.3.6 กิจกรรมที่ 6 พื้นที่ของฉัน
- 3.3.7 กิจกรรมที่ 7 ให้อุ้ม ห้ามอุ้ม
- 3.3.8 กิจกรรมที่ 8 รู้สึกมาก รู้สึกน้อย
- 3.3.9 กิจกรรมที่ 9 โยนมันทิ้งไป
- 3.3.10 กิจกรรมที่ 10 นกน้อยโฉบิน
- 3.3.11 กิจกรรมที่ 11 กบน้อยอยากมีเพื่อน
- 3.3.12 กิจกรรมที่ 12 หมวกวิเศษ
- 3.3.13 กิจกรรมที่ 13 หน้ากากคนเก่ง
- 3.3.14 กิจกรรมที่ 14 ละครใบ้ประกอบเพลง
- 3.3.15 กิจกรรมที่ 15 สมมติว่า...

3.4 ระยะเวลาในการดำเนินงานวิจัย

ดำเนินการวิจัยในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552 โดยการใช้กิจกรรมละครบำบัด 15 กิจกรรม แบ่งเป็น คาบ 3 คาบ/สัปดาห์ คาบละ 45 นาที

4. นิยามศัพท์เฉพาะ

4.1 **นักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้** หมายถึง นักเรียนที่มีความยุ่งยากทางการเรียน และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิชาภาษาไทย และ/หรือคณิตศาสตร์ เรียนช้ากว่าเพื่อนต่างๆ ที่มีพฤติกรรมในชีวิตประจำวันเป็นปกติ และได้รับการคัดกรองและวินิจฉัยอย่างเป็นทางการจากแพทย์ผู้เชี่ยวชาญแล้ว และได้เข้าร่วมกับ โครงการแก้ไขปัญหาทางการเรียนของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น (ศึกษาศาสตร์)

4.2 **กิจกรรมละครบำบัด** หมายถึง กิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งจัดสภาพแวดล้อมให้มีการร่วมกิจกรรมฝึกทักษะทางการละครเป็นกลุ่ม อันได้แก่ กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ การสร้างจินตนาการ การเคลื่อนไหว ละครใบ้ การเล่านิทาน หุ่นมือ เพลง ละครหน้ากาก และบทบาทสมมติ โดยมุ่งเน้นให้ผู้ร่วมกิจกรรมเข้าใจศักยภาพ ข้อดี-ข้อด้อยของตนเอง มีความพึงพอใจในตนเอง และลดพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์เนื่องมาจากการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำในห้องเรียน

4.3 การใช้กิจกรรมละครบำบัด หมายถึง การจัดกิจกรรมละครบำบัด เพื่อพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองให้นักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ โดยดำเนินการตามแผนการจัดกิจกรรมละครบำบัด จำนวน 3 วงจร ได้แก่ วงจรกลุ่มสัมพันธ์ วงจรสร้างบทบาทหน้าที่ และวงจรเสริมการเห็นคุณค่าในตนเอง แต่ละวงจรประกอบด้วย 5 กิจกรรม รวมทั้งสิ้น 15 กิจกรรม

4.4 การเห็นคุณค่าในตนเอง หมายถึง ความรู้สึกพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อตนเอง มีความสามารถที่จะกระทำสิ่งต่างๆ ให้ประสบความสำเร็จตามศักยภาพ และความคาดหวังของตนเอง อย่างเชื่อมั่นในตนเอง เคารพนับถือยอมรับตนเอง เข้าใจในข้อจำกัด และไม่เปรียบเทียบตนเองกับผู้อื่น โดยวัดผลได้จากแบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเองสำหรับนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้

4.5 พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในห้องเรียน หมายถึง พฤติกรรมของนักเรียนที่ปฏิบัติขณะกำลังเรียนในห้องเรียน แล้วทำให้นักเรียนไม่เข้าใจเนื้อหาในการเรียน หรือ ไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียน โดยพฤติกรรมดังกล่าวมีเหตุมาจากการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ ในงานวิจัยนี้ มุ่งสังเกต 10 พฤติกรรม ได้แก่ ไม่สวดคาครูผู้สอน ก้มหน้าหรือมองไปทางอื่นขณะเรียน ไม่อาสาตอบคำถาม มีท่าทางไม่มั่นใจเมื่อต้องตอบคำถาม ตอบคำถามว่า “ไม่ทราบ” หรือ “จำไม่ได้” ซึมเศร้า มีท่าทางกังวล ไม่สนใจทำกิจกรรมในชั้นเรียน ไม่กระตือรือร้น ล้มเลิกง่าย นั่งในจุดที่ไม่เป็นที่สังเกต เช่น หลังห้อง หรือ หลังเก้าอี้ ต้องพึ่งพาเพื่อน หรือครูในการทำงานกลุ่ม หรือ แบบฝึกหัด มีงานค้าง

5. ประโยชน์ที่ได้รับ

5.1 เป็นแนวทางสำหรับครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในการพัฒนาการรับรู้ตนเองของนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ นอกเหนือจากการให้ความช่วยเหลือทางด้านวิชาการ

5.2 เป็นแนวทางการนำกิจกรรมละครบำบัด ไปใช้ประกอบกับการจัดการด้านอื่นๆ เพื่อแก้ไขและพัฒนา นักเรียนและกลุ่มบุคคลที่มีความบกพร่องต่อไป